

Tulevaisuuden työelämä – Teknologiaa ja tulevaisuudenuskoa ihmisille

Hyväksytty Pohjolan ammatillisen yhteisjärjestön hallituksen kokouksessa Helsingissä, 26. huhtikuuta 2018.

Teknisen kehityksen myötä entiset työpaikat muuttuvat toisenlaisiksi tai katoavat kokonaan, ja tilalle syntyy uusia. Siinä ei ole mitään uutta. **Uutta on sen sijaan rakennemuutoksen nopeus.** Nurkan takana odottavat tekoäly, verkkoalustat, kehittyneet robotit ja Big Data. Ne ovat vain joitakin esimerkkejä yhä edistyneemmistä innovaatioista ja tekniikoista, joiden potentiaali työelämän ja yhteiskunnan muuttamiseen on hyvin suuri. Uudet teknologiat, digitalisaatio, automatisaatio ja robotisaatio tulevat ihmisten osaamis- ja koulutustasosta riippumatta vaikuttamaan niin julkiseen kuin yksityiseenkin sektoriin, ja se tapahtuu yhtä lailla palvelujen, kaupan kuin teollisuudenkin alalla.

Pohjoismainen ammattiyhdistysliike suhtautuu myönteisesti uusiin teknologioihin ja rakennemuutokseen. Tämä selittyy osittain sillä, että pohjoismainen malli vahvoine ja itsenäisine osapuolineen edistää työehtosopimusten ja muutosohjelmien kautta teknisen kehityksen voittojen tasaista jakautumista koko yhteiskunnassa, samalla kun tuotannon kasvu parantaa kilpailukykyä. Uudet teknologiat voivat yhdessä pohjoismaisen mallin kanssa auttaa saavuttamaan kestäväen kehityksen ja vihreän yhteiskunnan tavoitteet.

Yhteiskuntamme ovat kokeneet ennenkin suuria muutoksia, joista olemme selviytyneet entistä vahvempina. Uusien teknologioiden käyttöönotto pohjoismaisilla työmarkkinoilla on antanut mahdollisuuden entistä parempaan työympäristöön, parempiin palkkoihin ja suurempaan hyvinvointiin. Ratkaisevaa on – kuten aina ennenkin on ollut – se, että työntekijät osallistuvat tähän kehitykseen ja että uudella teknologialla saatu voitto jakautuu tasaisesti ja oikeudenmukaisesti. Että tekniikka palvelee ihmisiä ja valaa heihin tulevaisuudenuskoa.

Mielestämme on hyvä, että Pohjoismaiden ministerineuvosto paneutuu tulevaisuuden työelämään, etenkin kun rakennemuutos on niin nopea. Visio ”The Nordic-Baltic region: a digital frontrunner”, pohjoismaiset ”Future of Work” -konferenssit ja ministerineuvoston anti ILO:n 100-vuotisjuhlaan ovat sen vuoksi tervetulleita. Pohjoismaiden on juhluvuoden jälkeenkin edistettävä kestävää työelämää ja uuden teknologian tuottamien hyötyjen ja voittojen tasaista ja oikeudenmukaista jakamista. Sen vuoksi Pohjoismaiden on pidettävä esillä ihmisarvoista työtä ja hyvinvointia, sääntelyä ja investointeja.

Ihmisarvoinen työ ja hyvinvointi

- Kilpailukykyisen ja taloudellisesti yhdenvertaisen yhteiskunnan perustana on kestävä, osallistava ja oikeudenmukainen työelämä, jossa kunnioitetaan ay-oikeuksia sekä demokraattisia vapauksia ja oikeuksia. Sosiaalidialogi ja ihmisarvoinen työ ovat ratkaisevan tärkeitä uuden teknologian tuottamien voittojen tasaiselle ja oikeudenmukaiselle jakautumiselle. Kaiken nykyiseen ja tulevaan työelämään liittyvän työn tulee sen vuoksi vahvistaa ja virkistää sosiaalidialogia ja osapuolten yhteistyötä.
- Työllisyyspolitiikan tulee olla dynaamista ja aktiivista ja koskea kaikkia työmarkkinoiden ryhmiä. Koulutusta ja osaamisen kehittämistä tarvitaan vastedes yhä enemmän, kun leikkaukset, muutokset ja työmarkkinoiden uudelleenjärjestelyt aiheuttavat työttömyysjaksoja. Työmarkkinoilla on taattava perusturvallisuus, jota vahvistetaan kunnollisilla työttömyysvakuutuksilla.
- On otettava huomioon kasvavan epätasa-arvon riskit. Digitalisaatio ei saa johtaa siihen, että tuottavuuden voitot keskittyvät yhä harvempien käsiin ja että uudet työpaikat ovat niin matalapalkkaisia tai tarjoavat niin vähän työtunteja, ettei työllä elä. Työelämän digitalisoinnissa on aina otettava huomioon sen vaikutukset verotukseen ja hyvinvointiin, esimerkiksi sosiaali- ja työttömyysvakuutuksiin. Kunnolliset palkka- ja työehdot ovat ratkaisevan tärkeitä koko yhteiskunnalle – sekä nyt että tulevaisuudessa.
- Uuden teknologian tulee kohentaa työympäristöä. Joustavuuden ja tehokkuuden kasvua on täydennettävä tehokkailla toimenpiteillä stressin ja haitallisen kuormituksen ehkäisemiseksi. Psykyinen työympäristö on yhtä tärkeä kuin fyysinen työympäristö.

Pohjan ammattillinen yhteisjärjestö PAY on Pohjoismaiden ay-liikkeen kattojärjestö, jonka piiriin kuuluu lähes yhdeksän miljoonaa järjestäytyntä palkansaajaa. PAY:llä on kuusitoista jäsenjärjestöä, jotka ovat Pohjoismaiden työntekijäjärjestöjä, toimihenkilöjärjestöjä ja akateemisten alojen järjestöjä. PAY:n tehtävänä on turvata jäsenjärjestöjen tiivis keskinäinen yhteistyö, jolla edistetään järjestäytyneiden työntekijöiden etuja laajassa merkityksessä. Keinoina ovat kokemustenvaihto, vaikuttamistyö ja yhteisiä tavoitteita edistävät koordinoituidet toimet. PAY:n jäsenjärjestöt ovat *LO*, *FTF* ja *Akademikerne* Tanskasta; *SAK* ja *STTK* Suomesta; *Samtak* Färsearilta; *SiK* Grönlannista; *ASÍ*, *BSRB* ja *BHM* Islannista; *LO*, *YS* ja *Unio* Norjasta sekä *LO*, *TCO* ja *Saco* Ruotsista.

- Uusi teknologia ei saa tarkoittaa sitä, että tingitään hyvästä työelämästä. Niiden on täydennettävä sitä. Uuden teknologian tulee parantaa ihmisten elämää ja työntekijöiden työehtoja.

Sääntely

- Uutta teknologiaa varten on oltava valmiina johdonmukaiset ja kestävät rakenteet. Lainsäädännössä on oltava tilaa uudelle teknologialle – mutta meidän on myös varmistettava nykyisten lakien noudattaminen ja veronmaksu. EU:ssa ja Euroopassa Pohjoismaiden tulee ensimmäisten joukossa huolehtia järkevistä ja nykyaikaisesta lainsäädännöstä digitaalisessa maailmassa.
- Kestävät rakenteet tarkoittavat myös selkeitä ja ennakoitavia työoloja. Uusien liiketoimintamallien verotus ja tällaisten mallien piirissä työskentelevien ihmisten työehtojen turvaaminen edellyttää vahvaa pohjoismaista ääntä. Vastentahtoisten yrittäjien – niin sanottujen pakkoyrittäjien – ja alustatalouden työntekijöiden ei pidä joutua työskentelemään työoikeudellisella ei-kenenkään-maalla, ja kansalliset ja kansainväliset säännöt on laadittava sellaisiksi, että kansainväliset yritykset – myös digitaaliset alustat – osallistuvat yhteiskunnan ylläpitoon. Sosiaaliturvan väärinkäytökset ovat koko yhteiskuntatalouden ongelma, sillä ne supistavat verotuloja ja johtavat epäreiluun kilpailuun.
- Tietoturvan ja Big Datan merkitys työelämässä kasvaa jatkuvasti. Uusia teknologioita tulee kehittää niin, että kiinnitetään huomiota yksilön mahdollisuuteen valvoa henkilötietojensa käyttöä. Eettiset periaatteet, tietoturva, sisäänrakennettu yksityisyyden suoja (Privacy by Design) ja kansalaisten mahdollisuus valvoa kerättyä dataa ovat ratkaisevan tärkeitä.

Investoinnit

- Investoinnit uuteen teknologiaan. Uudet tekniikat ovat tie tuotannon kasvuun. Ne myös mahdollistavat entistä paremman työelämän. Ne parantavat kilpailukykyä, täyttävät tilauskirjoja ja synnyttävät uusia yrityksiä sekä tarjoavat kehitysmahdollisuuden jo olemassa oleville yrityksille.
- Julkisen sektorin tulee investoida uusiin teknologioihin ja ratkaisuihin, jotka edistävät pohjoismaisten hyvinvointiyhteiskuntien kestävyyttä ja osallisuutta.
- Investoinnit koulutukseen. Koulutusta lapsillemme ja nuorillemme, työttömäksi joutuneille ja jo työmarkkinoilla oleville. Osaamisen kehittäminen koko työelämän ajan, myös aikuisena, edellyttää elinikäistä oppimista ja nimensä veroista jatko- ja täydennyskoulutusta. Tarvitaan joustavaa ja entistä parempaa koulutusta kaikilla tasoilla sekä lisää jatko- ja täydennyskoulutusta niille, joiden aiemmin ihmiskäsiä vaatinut työ on korvautunut tai täydentynyt koneilla.
- OECD:n ja IMF:n mukaan sosiaalialogin pitkän perinteen, korkean järjestäytymisasteen ja kattavien työehtosopimusten maille on ominaista korkea tuottavuus, vahva kilpailukyky ja kyky vaimentaa iskuja taloudellisesti levottomina aikoina. Sosiaalialogin ja osapuolten yhteistyön edistämiseksi ja virkistämiseksi on monia perusteita. Pohjoismaiden tulee sen vuoksi pyrkiä vaikuttamaan siihen, että EU:n tulevan pitkän aikavälin budjetin (alkaa vuonna 2021) yhteydessä perustetaan uusi EU-rahasto osapuolten yhteistyötä varten. Rahaston tulee edistää vahvojen, riippumattomien ja tehokkaiden sosiaalialogijärjestelmien rakentamista, kehittämistä ja kapasiteettia niissä EU-maissa, joissa sellaisille on tarvetta.
- Mainitusta syystä Pohjoismaiden tulee antaa tukensa ”Global Deal – Together for Decent Work and Inclusive Growth” -aloittelelle ja kannustaa sen täytäntöönpanoon kansallisesti, alueellisesti ja globaalisti. Se luo suotuisat edellytykset työnantajien, työntekijöiden ja hallitusten väliselle yhteistyölle ja voi osaltaan edistää rauhanomaisia ja investointimyönteisiä työmarkkinoita sekä lisätä kilpailua ja vakauttaa taloutta.